

بررسی اعتبار و روایی مقیاس کوتاه چندوجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (BMSLSS)

محمد رضا نائینیان^{۱*}، سمانه خطیبی^۲، فاطمه سادات ادب دوست^۳

۱. عضو هیات علمی دانشگاه شاهد، گروه روان‌شناسی بالینی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

۲. کارشناس ارشد خانواده‌درمانی، دانشگاه علم و فرهنگ تهران، تهران، ایران.

۳. کارشناس روان‌شناسی بالینی دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف واری‌های برخی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس کوتاه چندبعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان در نمونه دانش‌آموزان ایرانی اجرا شد.

روش: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دو منطقه ۸ و ۱۵ شهر تهران تشکیل می‌دادند که از بین جامعه آماری فوق تعداد ۳۳۶ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور بررسی روایی همگرا از مقیاس بهزیستی شخصی - نسخه دانش‌آموزان (پی. دبلیو. آی. - اس. سی.)، و خرده‌مقیاس‌های اضطراب و افسردگی از فرم کوتاه پرسشنامه دس - ۲۱ استفاده شد.

نتایج: یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که مقیاس یاد شده بر اساس ضریب آلفای کامل (۰/۷۱)، و ضریب همبستگی مربوط به بازآزمایی آن (۰/۷۱) دارای اعتبار مناسبی بوده است. تحلیل عاملی اکتشافی حکایت از اشباع مقیاس از یک عامل داشته است و ضرایب همبستگی بدست آمده حاکی از روایی همگرای مقیاس یاد شده با مقیاس پی. دبلیو. آی. - اس. سی.، و خرده‌مقیاس‌های اضطراب و افسردگی از فرم کوتاه پرسشنامه دس - ۲۱ می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: مقیاس کوتاه چندبعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (پی. ام. اس. ال. اس. سی.)، دارای ویژگی‌های روان‌سنجی مناسبی با توجه به محدودیت‌های روش‌شناسی مطالعه کنونی بوده است.

نشریه علمی

روان‌شناسی
بالینی
و شخصیت

دوره ۱۷، شماره ۱، پیاپی ۳۲
بهار و تابستان ۱۳۹۸
صص: ۲۳۵-۲۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

مقاله پژوهشی

Journal of

Clinical
Psychology
& Personality

Vol. 17, No. 1, Serial 32

Spring & Summer
2019

pp.: 225-235

کلیدواژه‌ها: مقیاس کوتاه چندبعدی رضایت‌مندی از زندگی، کیفیت زندگی، اعتبار، روایی.

*Email: mrmainian@yahoo.com

مقدمه

در سال‌های اخیر زمینه‌های مرتبط با شادکامی^۱ و کارکرد بهینه در حوزه روان‌شناسی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است [۱]. مطالعه شادکامی، عموماً تحت عنوان بررسی‌های مربوط به بهزیستی ذهنی (اس. دبلیو. بی.^۲ یا کیفیت زندگی^۳) مطالعه می‌شود. بهزیستی ذهنی مشتمل است بر پاسخ‌های هیجانی (مثل عاطفه مثبت، لذت بردن، خوشبینی) و عاطفه منفی (مثل غم، خشم)، حوزه‌های رضایت مندی (مثل، رضایت مندی شغلی، رضایت مندی از روابط بین فردی) و قضاوت‌های کلی در مورد رضایت مندی از زندگی [۲].

رضایت مندی از زندگی به عنوان ارزیابی کلی شخص نسبت به زندگی یا حوزه‌های خاص زندگی خود تعریف شده است [۲]. تحقیقات پیشین در روان‌شناسی و رشته‌های مرتبط با آن، بر جنبه‌های منفی بهزیستی از جمله رفتار و هیجان‌های بیمارگونه تمرکز داشته‌اند. با وجود این، افرادی که فاقد نشانه‌های بیمارگونه‌اند نیز ممکن است تنوع گسترده‌ای از احساس بهزیستی را به نمایش بگذارند [۳، ۴]. از این رو، ضروری است نتایج مطالعات مربوط به سطوح مثبت متغیرهای بهزیستی از جمله رضایت مندی از زندگی، در خدمت تحقیقات و کارهای بالینی مربوط به بزرگسالان و نوجوانان قرار گیرد. شاخص‌های رضایت مندی از زندگی می‌توانند اطلاعات مهمی را در زمینه پیشگیری، شناسایی به موقع و مداخله در جمعیت‌های گوناگون در اختیار قرار دهند؛ و در مطالعات طولی که تغییرات حاصله در رضایت مندی از زندگی و متغیرهای مرتبط با آن را در طی زمان اندازه‌گیری می‌کنند، اهداف سودمندی را تأمین نمایند [۵].

نوجوانی دوره نسبتاً کوتاه و گذرا در فرایند زندگی انسان است. این دوره برای بسیاری از نوجوانان اغلب تجربه‌ای فشارزا همراه با سازگاری مجدد است. نوجوانی، به لحاظ تغییرات زیستی-اجتماعی همراه با بلوغ، تغییرات از مدرسه ابتدایی به مدرسه متوسطه و از مدرسه به آموزش‌های بعدی و محیط شغلی، نگرانی راجع به تعلق و همراهی با فشار همتایان و روابط خانوادگی که اغلب در پس این انتقالات است، دوره‌ای فشارزا است [۶]. دوره نوجوانی همچنین زمان مسؤلیت‌های جدید، تغییر الگوهای کنترل بر گزینه‌های شخصی و تغییر شبکه‌های ارتباطی نوجوان

است.

بنابراین، این احتمال وجود دارد که رضایت مندی از زندگی با سن نوجوانی کاهش یابد، زیرا نوجوانان بزرگتر، در سال‌های آخر مقطع دبیرستان با فشارهای بیشتر کار مدرسه‌ای یا با عدم امنیت شغلی و شروع یک حرفه مواجه می‌شوند. به عنوان شاهدهی بر این مدعا، خلق افسرده نابهنجاری کلیدی در مرحله زندگی نوجوانی بهنجار است [۷]، و از این رو، تأثیر مهمی بر بهزیستی آنان دارد. از این رو، در دوره نوجوانی اغلب بیشتر از هر گروه سنی دیگری رخ می‌دهد [۶]. تغییرات هورمونی، به دلیل شروع بلوغ، نیز با افزایش خلق افسرده پیوند دارد [۸].

طی دهه گذشته، توجه به اهمیت ارزیابی رضایتمندی از زندگی در کودکان و نوجوانانی که درمان مرتبط با سلامت روان دریافت می‌کنند افزایش یافته است. این تاکید، از تلاش‌هایی که به منظور بهبود کیفیت زندگی نوجوانانی که در مراکز بالینی درمان دریافت می‌کنند صورت می‌گیرد حمایت می‌کند [۹].

مرورهای انجام شده بر پژوهش‌های مربوط به کودکان و نوجوانان [۱۰، ۱۱] نشان می‌دهند که رضایت مندی از زندگی نوجوانان تنها به وضعیت سلامت جسمانی و روانی آنها ارتباط ندارد، بلکه همچنین با شاخص‌های گسترده تری از بهزیستی مثل درگیرهای مدرسه‌ای و پیشرفت‌های تحصیلی نیز مرتبط است. برای نمونه یک مطالعه طولی که اخیراً بر روی نوجوانان مدرسه‌ای انجام شده است رابطه دو جانبه‌ای را بین رضایت مندی از زندگی و درگیری‌های مدرسه‌ای نشان می‌دهد [۱۲].

به طور خاص رضایت مندی بالا از زندگی طی چند ماه، باور قوی تری را پیشبینی می‌کند مبنی بر اینکه مدرسه برای آینده فرد مهم است. همینطور باور قوی مبنی بر مهم بودن مدرسه، رضایت مندی بیشتر از زندگی را طی مدت چند ماه برای فرد موجب می‌شود [۱۳]. علاوه بر این، مطرح شده است که رضایت مندی بالا از زندگی برای سلامت روانی مثبت ضروری بوده اما کافی نیست. مطالعات مقطعی مربوط به بهزیستی ذهنی (که رضایتمندی از زندگی را شامل می‌شود) و مسائل هیجانی و رفتاری در نوجوانان با شاخص‌های گوناگون کارکرد مثبت و نیز مثل سلامت جسمانی، کارکرد اجتماعی، و سازگاری تحصیلی همبسته گزارش شده است [۱۴، ۱۵].

به رغم اهمیت کاربردی این حوزه، به نظر می‌رسد تحقیقات مربوط به رضایت مندی از زندگی در کودکان و

¹ happiness

² subjective well being

³ quality of life

کودک و نوجوان (۸-۱۸ سال) ساخته شد. پرسشنامه مذکور می‌تواند در قالب فردی و گروهی مورد استفاده قرار گیرد؛ و به ابعاد خانواده، دوستان، مدرسه، خود، و محیط زندگی و نیز با استفاده از مجموع تمامی گزینه‌ها به ارزیابی کلی کیفیت زندگی ادراک شده می‌پردازد [۱۸].

به دنبال معرفی اولیه نسخه بلند مقیاس چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان، مطالعات مربوط به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن در کشورهای مختلف انجام شد. همسو با تلاش‌های پژوهشی بین‌المللی با هدف بومی‌سازی نسخه بلند مقیاس چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان، سه مطالعه روانسنجی بر روی مقیاس در ایران انجام شده است [۲۴، ۲۵، ۲۶]. در مطالعه انجام شده توسط خدابخش، مهاجر بادکوبه و نیک‌آذین [۲۴] بر روی ۷۶۵ نفر از دانش‌آموزان مقطع راهنمایی دختر و پسر شهر گرگان، نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان دهنده برازش مقبول مدل پنج عاملی مقیاس در دانش‌آموزان ایرانی بود. ضرایب آلفای کرونباخ برای نمره کل کیفیت زندگی ادراک شده $0/90$ و ابعاد پرسشنامه بین $0/76$ تا $0/88$ و قابل قبول گزارش شد. زکی [۲۵] در بررسی تعیین روایی مقیاس یادشده بر روی ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی شهر اصفهان، آلفای کرونباخ در کل آزمودنی‌ها، بین دانش‌آموزان پسر و دانش‌آموزان دختر را به ترتیب $0/86$ ، $0/84$ و $0/88$ گزارش نمود. تحلیل عاملی انجام شده نیز نشان داد گویه‌های ابزار را می‌توان به پنج عامل کاهش داد که بازگو کننده روایی سازه ذکر شده است. در گزارش دیگری مظاهری و مهاجر بادکوبه [۲۶] روایی و اعتبارمناسبی را برای مقیاس چند بعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان گزارش می‌کنند.

مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان، یکی از مقیاس‌هایی است که به طور خاص برای کودکان و نوجوانان طراحی شده است و ساخت آن نشانگر افزایش علاقه‌مندی به مقوله سنجش، مدیریت و ارتقاء جنبه‌های مثبت بهزیستی فردی از جمله ارزیابی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان است [۲۳]. از زمان ساخت مقیاس یاد شده تا کنون به دلیل قابلیت‌های پژوهشی آن، این مقیاس در پژوهش‌های متعدد روان‌شناختی مربوط به رضایت‌مندی از زندگی مورد بهره‌گیری واقع شده و در کشورهای مختلف نیز کارهای روانسنجی با هدف بومی‌سازی مقیاس بر روی آن انجام شده است [۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲]. با توجه به آنچه در خصوص ضرورت در اختیار داشتن مقیاسی کوتاه برای بهره‌گیری در

نوجوانان پا به پای تحقیقات بزرگسالان در این زمینه پیش‌رفته است. این فاصله را می‌توان تا حدی ناشی از محدودیت‌های اندازه‌گیری دانست. گرچه مقیاس‌های زیادی وجود دارند که برای اندازه‌گیری رضایت‌مندی از زندگی برای بزرگسالان مناسب اند [۱۶]، تنها تعداد انگشت‌شماری از مقیاس‌های مناسب برای کودکان و یا نوجوانان در دسترس می‌باشد.

از جمله مقیاس‌هایی که به طور خاص برای کودکان یا نوجوانان طراحی شده عبارتند از مقیاس جامع کیفیت زندگی - نسخه دانش‌آموزان [۱۷]، مقیاس چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (ام اس ال اس اس) [۱۸]، مقیاس رضایت‌مندی از زندگی ادراک شده [۱۹]، مقیاس رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان [۲۰]، و مقیاس کیفیت زندگی دانش‌آموزان [۱]. گرچه هر کدام از مقیاس‌های ذکر شده برای اهداف خاصی مناسبند، اما هنوز ضرورت انجام تحقیقات تعیین روایی مربوط به آنها احساس می‌شود. همچنین، هیچ یک از مقیاس‌های موجود برای بهره‌گیری در مطالعات تحقیقاتی در مقیاس گسترده یا بافت‌های غربال‌سازی کاربردی طراحی نشده‌اند. تمام مقیاس‌ها یا نسبتاً طولانی‌اند، یا عمدتاً جهت استفاده برای موارد فردی طراحی شده‌اند. برای پیشبرد مطالعات مربوط به رضایت‌مندی از زندگی در کودکان و نوجوانان، وجود مقیاس‌های کوتاه، دارای پایایی و روایی که به لحاظ رشدی مناسب بوده و برای اهداف عملی در مطالعات غربال‌سازی یا مطالعات پیمایشی در مقیاس‌های بزرگ نظیر مطالعات پیمایشی ملی و بین‌فرهنگی به قدر کافی کوتاه باشند ضرورت دارد [۲۲]. ضمن آنکه لازمه انجام چنین مطالعاتی در اختیار داشتن ابزارهای بومی شده معتبر می‌باشد.

با داشتن این منطبق در ذهن، مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)²، در سال ۲۰۰۳ توسط سلیگمن، هوبنر و والویس³ [۲۳] تهیه گردید. این مقیاس نسخه کوتاه شده مقیاس (نسخه بلند) چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (ام اس ال اس اس) [۱۸]، است.

مقیاس چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (ام اس ال اس اس) دارای ۴۰ سوال چهارگزینه‌ای است که در سال ۱۹۹۴ توسط هوبنر برای استفاده در گروه سنی

¹ Multidimensional Students Life Satisfaction Scale (MSLSS)

² Brief Multidimensional Students Life Satisfaction Scale (BMSLSS)

³ Seligson, J., Huebner, E. S., & Valois, R. F.

دبیرستان‌های انتخاب شده و در هر پایه یک کلاس به تصادف انتخاب گردید. سپس پرسشنامه‌های پژوهش در بین دانش‌آموزان کلاس‌های انتخاب شده اجرا گردید. پاسخ به پرسشنامه‌ها در هر کلاس با رعایت اصول اخلاقی پژوهشی با رضایت دانش‌آموزان اجرا می‌شد. از بین تعداد ۷۳۶ نفر نمونه مورد مطالعه، ۳۹۰ نفر (۵۲/۹۹ درصد) دختر و ۳۴۶ نفر (۴۷/۰۱ درصد) پسر بوده‌اند. میانگین سنی دختران شرکت‌کننده در این پژوهش ۱۶/۴۵ ($S=1/12$) و میانگین سنی پسران ۱۶/۵۶ ($S=1/07$) بوده است.

ابزارهای پژوهش

در پژوهش حاضر، از ابزارهای زیر استفاده گردید:

۱) **مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان^۱** (بی ام اس ال اس اس): این مقیاس شامل ۶ سؤال می‌باشد و بر مبنای مدل نظری مقیاس چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (ام اس ال اس اس) توسط هوبنر [۱۸] تهیه گردید. پنج حوزه خاص (خانواده، دوستان، خود شخص، مدرسه و محیط زندگی) توسط سؤالات مقیاس معرفی می‌شود. هر سؤال دارای ۷ گزینه است که از ۰ تا ۶ نمره گذاری می‌شود. نمره کل مقیاس بین ۰ تا ۳۶ قابل حصول است که بیانگر شاخص رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان می‌باشد. پایایی نسخه اصلی مقیاس بر اساس محاسبه ضریب آلفا برای کلیه سؤالات ۰/۸۵ و بر اساس ضرایب باز آزمایی در فاصله زمانی دو هفته برای خرده مقیاس‌های مختلف بین ۰/۶۲ تا ۰/۹۱ گزارش شده است. روایی مقیاس بی ام اس ال اس اس با مقیاس رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان سلیگسون ۰/۶۲ و با مقیاس چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (ام اس ال اس اس) ۰/۸۱ بوده است [۳۳].

۲) **مقیاس بهزیستی شخصی - نسخه دانش‌آموزان (پی دبلیو آی - اس سی)^۲**: مقیاس بهزیستی شخصی - نسخه دانش‌آموزان (پی دبلیو آی - اس سی) برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی کودکان و نوجوانان توسط کامینز [۳۴] تهیه گردید و در بردارنده ۸ سوالی می‌باشد. هر یک از سؤالات از ۰ تا ۱۰ نمره گذاری می‌شوند. عدد صفر به معنای نارضایتی کامل و عدد ۱۰ به معنای رضایت کامل است. گستره نمره مقیاس از ۰ تا ۷۰ می‌باشد. در پژوهشی که توسط نائینیان و همکاران [۳۵] در

مطالعات تحقیقاتی در مقیاس گسترده یا بافت‌های غربال سازی کاربردی برای موارد فردی و گروهی و نیز پیشبرد مطالعات مربوط به رضایت مندی از زندگی در کودکان و نوجوانان در خانه، مدرسه و محیط زندگی خود ذکر شد، پژوهش حاضر به منظور مطالعه شاخص‌های روان‌سنجی از جمله، روایی و اعتبار مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، در دانش‌آموزان مقطع دبیرستان شهر تهران طراحی شد؛ و بر اساس اهداف یاد شده در پی پاسخگویی به دو سوال اصلی زیر بوده است.

۱) آیا مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) در نمونه‌ای از دانش‌آموزان در ایران دارای اعتبار مناسبی است.

۲) آیا مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) در نمونه‌ای از دانش‌آموزان در ایران دارای روایی مناسبی است.

روش

نوع پژوهش

با توجه به هدف پژوهش، مطالعه حاضر از نوع توصیفی است.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه آماری تحقیق حاضر در برگزیده کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان و پیش‌دانشگاهی دو منطقه ۸ و ۱۵ شهر تهران بوده است که جمعا ۳۴۱۷۹ دانش‌آموز را شامل می‌شد.

ب) نمونه پژوهش: نمونه مورد بررسی در برگزیده ۷۳۶ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان و پیش‌دانشگاهی دو منطقه ۸ و ۱۵ شهر تهران بوده که بر اساس شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. نمونه‌گیری پژوهش بدین صورت انجام گرفت: در گام اول از بین ۲۲ منطقه آموزش و پرورش تهران دو منطقه ۸ و ۱۵ به طور تصادفی انتخاب شدند. در گام دوم فهرست دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه دو منطقه مورد بررسی قرار گرفت و از بین فهرست دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه دو منطقه به صورت تصادفی سه دبیرستان پسرانه و سه دبیرستان دخترانه از هر منطقه انتخاب گردید. در مجموع شش دبیرستان از هر منطقه و در کل ۱۲ دبیرستان مورد مطالعه قرار گرفت. در گام سوم پس از مراجعه به هر یک از

¹ Brief Multidimensional students life satisfaction Scale

² Personal Wellbeing Index - School Children (PWI-SC)

شیوه انجام پژوهش

پس از هماهنگی با مسئولین ذیربط در آموزش و پرورش و تهیه لیست مدارس با استفاده از روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای ابتدا از بین مدارس موجود چند مدرسه و سپس از بین مدارس مختلف چند کلاس به صورت تصادفی انتخاب گردید و محقق با مراجعه به کلاس‌های مربوطه اقدام به اجرای پرسشنامه به صورت گروهی نمود.

شیوه تحلیل داده‌ها

پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و گزینش پرسشنامه‌های سالم، ورود اطلاعات انجام گرفت. جداول توزیع فراوانی و جداول مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد مطالعه تنظیم شد. پس از تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار «اس. پی. اس. اس.» و روش‌های آماری آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی پیرسون، پایایی و اعتبار مقیاس مورد مطالعه، محاسبه شد و به منظور بررسی ساخت‌عاملی مقیاس از روش تحلیل‌عاملی استفاده گردید.

نتایج

الف) اعتبار مقیاس

الف-۱) اعتبار مقیاس بر اساس همسانی درونی:

به منظور بررسی همسانی درونی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌ام‌اس‌ال‌اس) ضریب آلفای کرونباخ داده‌های تحقیق محاسبه شد. ضریب آلفای به دست آمده برای نمونه پژوهش برابر با ۰/۷۱ بوده است. علاوه بر این، ضریب آلفای کرونباخ دو نیمه مقیاس نیز محاسبه گردید که ضریب آلفای به دست آمده برای نیمه اول برابر با ۰/۵۷ و برای نیمه دوم برابر با ۰/۴۶ و ضریب همبستگی بین دو نیمه ۰/۵۹ بود.

همچنین ضریب آلفای مقیاس برای نمونه‌های دختر و پسر شرکت‌کننده در پژوهش به طور مجزا محاسبه گردید که ضریب آلفای به دست آمده برای نمونه دختران برابر با ۰/۷۷ و ضریب آلفای کرونباخ برای نیمه اول برابر با ۰/۷۱، برای نیمه دوم برابر با ۰/۵۶ و ضریب همبستگی بین دو نیمه ۰/۵۸ بود. همچنین ضریب آلفای به دست آمده برای نمونه پسران برابر با ۰/۷۵، و ضریب آلفای کرونباخ برای نیمه اول برابر با ۰/۷۰، برای نیمه دوم برابر با ۰/۵۲ و ضریب همبستگی بین دو نیمه ۰/۵۴ بود. چنانکه ضرایب به دست آمده نشان می‌دهد یافته‌های پژوهش حاکی از پایداری مطلوب مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌ام‌اس‌ال‌اس) می‌باشد.

جمعیت ایرانی بر روی ۵۶۳ نفر از دانش‌آموزان مقطع دبیرستان انجام شد ضریب آلفای مقیاس ۰/۸۱ و ضریب بازآزمایی آن برابر ۰/۸۷ (P= ۰/۰۰۱) به دست آمد. ضریب همبستگی مقیاس با پرسشنامه جی‌اچ‌کیو - ۲۸ نسخه نوجوانان [۳۶] برابر با ۰/۵۴ (P= ۰/۰۰۱) و با مقیاس جی‌ای‌دی - ۲۷ برابر ۰/۳۵ (P= ۰/۰۰۱) حاصل شد.

۳) **فرم کوتاه مقیاس‌های افسردگی، اضطراب، استرس (دس - ۲۱):** مقیاس یاد شده از ۲۱ عبارت مرتبط با علائم عواطف منفی (افسردگی، اضطراب و استرس) تشکیل شده است. خرده‌مقیاس افسردگی شامل عباراتی است که خلق ناشاد، فقدان اعتماد به نفس، ناامیدی، بی‌ارزش بودن زندگی، فقدان علاقه برای درگیری در امور، فقدان انرژی و قدرت را می‌سنجد. خرده‌مقیاس اضطراب دارای عباراتی است که می‌کوشد تا بیش‌انگیزختگی فیزیولوژیک، ترس‌ها و اضطراب‌های موقعیتی را مورد ارزیابی قرار دهد و خرده‌مقیاس استرس عباراتی چون دشواری در دستیابی به آرامش، تنش عصبی، تحریک‌پذیری و بی‌قراری را در بر می‌گیرد [۳۷]. آزمودنی باید پس از خواندن هر عبارت، فراوانی علامت مطرح شده در عبارت مذکور را که در طول هفته گذشته تجربه کرده است با استفاده از یک مقیاس ۴ درجه‌ای (بین صفر تا سه) درجه بندی کند. هر یک از سه مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس دارای ۷ پرسش است و نمره آزمودنی در هر یک از سه خرده‌مقیاس با جمع عبارات متعلق به کلیه عبارات آن خرده‌مقیاس حاصل می‌آید. در بررسی سزابو [۳۸]، که به منظور مطالعه ساختار عاملی نسخه کوتاه فرم افسردگی، اضطراب و استرس (دس - ۲۱) در نمونه نوجوانان انجام گرفت، ضریب همسانی درونی (آلفای کرونباخ) برای افسردگی، اضطراب و استرس به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۷۹، ۰/۸۳ بدست آمد، که بر اساس یافته‌های اخیر به نظر می‌رسد مقیاس‌های دس - ۲۱ دارای ساختار عاملی روشن و پایداری می‌باشد. بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس‌های افسردگی، اضطراب، استرس (دس - ۲۱) بر روی نمونه نوجوانان ایرانی توسط نیک‌آذین و نائینیان [۳۹] دلالت بر روایی و اعتبار قابل قبول مقیاس مذکور در جمعیت نوجوان ایرانی داشت.

¹ General Health Questionnaire (GHQ-28)

² Generalized Anxiety Disorder (GAD-7)

³ Depression Anxiety Stress Scales (DASS-21)

دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، بر اساس همبستگی با مقیاس بهزیستی شخصی-نسخه دانش‌آموزان (پی دبلیو آی-اس سی) و خرده مقیاس های اضطراب و افسردگی از فرم کوتاه مقیاس های افسردگی، اضطراب و استرس (دس - ۲۱) بررسی گردید. ضریب همبستگی به دست آمده برای نمره مقیاس بی ام اس ال اس اس با نمره مقیاس بهزیستی شخصی-نسخه دانش‌آموزان (پی دبلیو آی-اس سی) برابر با $0/63$ ($P < 0/01$) و ضرایب همبستگی به دست آمده بین مقیاس بی ام اس ال اس اس با خرده مقیاس اضطراب و افسردگی فرم کوتاه مقیاس های افسردگی، اضطراب و استرس (دس - ۲۱) به ترتیب $0/29$ - و $0/41$ - ($P < 0/01$) بدست آمد، که بیانگر روایی همگرایی قابل قبول مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) در نمونه غیر بالینی ایرانی است. ضرایب همبستگی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) با دو پرسشنامه یاد شده به تفکیک در جدول ۱ ارائه شده است.

الف-۲) اعتبار مقیاس بر اساس باز آزمایی: به منظور بررسی ضریب بازآزمایی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، ابزار یاد شده دو هفته پس از اجرای اول در مورد ۵۰ نفر آزمودنی هایی که در مرحله اول مقیاس را تکمیل کرده بودند اجرا شد. ضریب همبستگی ناشی از بازآزمایی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، برابر $0/71$ ($P < 0/01$) بوده است. بنابراین می توان گفت که مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، همچنین دارای ضریب باز آزمایی مناسبی می باشد. بدین سان با توجه به یافته های پژوهش میتوان اشاره نمود که نسخه فارسی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، از سطح پایایی قابل قبولی بر اساس آلفای کرونباخ و باز آزمایی بر خوردار بوده است.

ب) روایی مقیاس در نمونه های غیر بالینی

ب-۱) روایی همگرا: در این مطالعه همچنین روایی همگرایی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی

جدول ۱. ضرایب همبستگی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) با مقیاس بهزیستی شخصی-نسخه دانش‌آموزان (پی دبلیو آی-اس سی) و فرم کوتاه مقیاس های افسردگی، اضطراب و استرس (دس - ۲۱)

مقیاس		مقیاس بهزیستی شخصی - نسخه دانش‌آموزان (PWI-SC)	فرم کوتاه مقیاس های افسردگی، اضطراب و استرس (DASS-21)
خرده مقیاس اضطراب	خرده مقیاس افسردگی		
$0/29$	$0/41$	$0/63$	
$0/001$	$0/001$	$0/001$	
۷۳۶	۷۳۶	۷۳۶	
مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (BMSLSS)			

نظر به اینکه شاخص کی ام او^۱ بیش از $0/60$ و برابر با $0/72$ می باشد [۴۰، ۴۱]، مطالعه حاضر از کفایت نمونه برداری برخوردار بوده و بنابراین شرط کنونی برای انجام تحلیل عاملی مناسب است. همچنین از آنجا که آزمون کرویت بارتلت نیز معنی دار می باشد ($P < 0/01$)، بنابراین نمایانگر این نکته است که ماتریس همبستگی های مشاهده شده متعلق به جامعه ای با متغیرهای ناهمبسته است. از این رو، داده ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند [۴۱].

ج) تحلیل عاملی مقیاس بی ام اس ال اس اس

به منظور بررسی ساخت عاملی مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، اطلاعات به دست آمده از نمونه غیر بالینی (۷۳۶ نفر) با استفاده از روش تحلیل عاملی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج بدست آمده از تحلیل عاملی در جدول های ۲ تا ۴ تنظیم شده است.

جدول ۲. آزمون کرویت بارتلت و کفایت نمونه گیری (KMO)

$0/72$	آزمون کفایت نمونه برداری (KMO)
$\chi^2 = 299/89$	آزمون کرویت بارتلت
$df = 10$	درجه آزادی
$P = 0/001$	سطح معنی داری

^۱ KMO

تا این زمان، از بکارگیری بی‌اس‌ال‌اس‌اس به عنوان یک مقیاس روانشناسی مثبت و همسوی با جنبش روانشناسی مثبت حمایت می‌کنند [۲۳].

پژوهش حاضر نیز با هدف بررسی پایایی و روایمقیاس کوتاه چند وجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) برای استفاده در جمعیت دانش‌آموزان ایرانی طراحی و اجرا گردیده است. نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان داد که نسخه فارسی مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) از آلفای کرونباخ مربوط بهکل مقیاس و نیز ضرایب آلفای کرونباخ دو نیمه و همبستگی دو نیمه مناسبی برخوردار است. بنابراین همسانی درونی مقیاس مناسب است و از سوی دیگر ضریب باز آزمایی بدست آمده برای مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) قابل قبول بوده، پس می‌توان گفت که مقیاس مذکور بر اساس انسجام درونی و ضریب باز آزمایی به دست آمده دارای پایایی قابل قبول می‌باشد. این یافته با نتایج بدست آمده در مطالعات روان‌سنجی مقیاس در سایر کشورها [۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵] همخوانی دارد. در عین حال، در بیشتر مطالعات انجام شده بر روی اعتبار مقیاس مذکور، ضرایب آلفای به دست آمده بیش از ۰/۷۰ گزارش شده است که دلالت بر اعتبار قابل قبول مقیاس است. تفاوت‌های مشاهده شده نیز می‌تواند بیانگر تاثیر عوامل فرهنگی بر مفهوم رضایت‌مندی از زندگی باشد.

کیفیت زندگی ارتباط روشنی با هیجان‌های ادراک شده ذهنی نظیر رضایت‌مندی و خرسندی دارد [۴۵] و در طی سال‌ها، مفهوم رضایت‌مندی از زندگی یا کیفیت زندگی با در بر گرفتن جنبه‌های فیزیکی، اجتماعی به حوزه‌های سلامت عمومی گسترش یافته است [۴۶]. هتچ [۴۷] سازه رضایت‌مندی از زندگی را در ارزیابی سلامت افراد محوری بر می‌شمارد، و به عقیده فریش [۴۸] از آنجا که هدف نهایی تمام مداخلات متمرکز بر سلامتی، ارتقای رضایت‌مندی از زندگی یا کیفیت زندگی بیماران است، سنجش رضایت‌مندی از زندگی در فرایند معمول ارزیابی سلامتی و شرایط بالینی سودمند می‌نماید. بر همین اساس در مطالعات مربوط به روایی ابزارهای رضایت‌مندی از زندگی از پرسشنامه‌های سلامت عمومی [۴۹] و نشانه‌های بالینی [۴۷] استفاده شده است. بر این اساس، در مطالعه حاضر نیز ارزیابی روایی همگرایی مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس)

جدول ۳. ارزش‌های ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی به همراه درصد واریانس تبیین شده به وسیله پنج سوال

عامل	ارزش ویژه	واریانس تبیین شده	واریانس تبیین شده تراکمی
۱	۲/۲۱	۴۴/۳۸	۴۴/۳۸
۲	۰/۹۱	۱۸/۱۲	۶۲/۵۰
۳	۰/۷۶	۱۵/۲۰	۷۷/۷۰
۴	۰/۶۶	۱۳/۱۲	۹۰/۸۱
۵	۰/۴۶	۹/۱۹	۱۰۰/۰۰

چنانکه ارزش‌های ویژه به دست آمده برای عامل‌های مربوط به مواد مقیاس مورد مطالعه نشان می‌دهد، تنها ارزش ویژه یک عامل از مقدار ۱ بیشتر شده است [۴۰]. بنابراین تحلیل انجام شده منجر به استخراج تنها یک عامل برای مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) گردید.

بارهای عاملی مواد مقیاس مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) در جدول ۴ آورده شده است.

بنابراین یافته‌های به دست آمده ناشی از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که مقیاس مورد مطالعه در مجموع از یک عامل اشباع می‌باشد و این یک عامل می‌تواند در حدود ۴۴ درصد واریانس کیفیت زندگی را تبیین کند. بدین خاطر نیازی به چرخش عوامل وجود نداشته است.

جدول ۴. بارهای عاملی مواد مقیاس کوتاه چند بعدی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (BMSLSS) بر اساس تحلیل مولفه‌های اصلی

مواد مقیاس	ماتریس مولفه‌های اصلی بدون چرخش
عامل ۱	
۱. زندگی خانوادگی	۰/۷۰
۲. روابط دوستانه	۰/۵۸
۳. وضعیت تحصیلی	۰/۷۱
۴. رضایت از خود	۰/۷۷
۵. محل زندگی	۰/۵۴
ارزش ویژه	۲/۲۲
درصد واریانس تبیین شده	۴۴/۳۸

بحث و نتیجه‌گیری

به منظور تهیه مقیاسی کوتاه، دارای پایایی و روایی لازم که به لحاظ رشدی مناسب بوده و بتواند در مطالعات تحقیقاتی مربوط به رضایت‌مندی از زندگی در کودکان و نوجوانان، و بافت‌های غربال‌سازی یا مطالعات پیمایشی در مقیاس‌های بزرگ نظیر مطالعات ملی و بین‌فرهنگی به کار گرفته شود، سلیگسون، هوبنر و والویس [۲۳] مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی‌اس‌ال‌اس‌اس) را طراحی کردند. سازندگان مقیاس ویژگی‌های روان‌سنجی آن را در نمونه‌های گوناگون خوب توصیف کرده [۴۲، ۴۳، ۴۴]، و می‌افزایند که بررسی‌ها و تحقیقات

- therapy and assessment. In E. Diener. And D. R. Rathz (Eds), *Advances in Quality of Life Theory and Research*, Kluwer Academic Publishers, Great Britain, 207-241.
- 4- Greenspoon, P. J. & Saklofski, D.H. (2001). Toward an integration of subjective well-being and psychopathology, social indicator research 54.pp. 81-108.
 - 5- Bender, T. A. (1997). Assessment of subjective well-being during childhood and adolescence. In G. Phye (ed), *Handbook of classroom assessment: Learning, Achievement, and Adjustment*, Academic press, San Diego.
 - 6- Steinberg, L., (1993). *Adolescence*. New York: McGraw Hill.
 - 7- Greenberger, E., & Chen, C. (1996). Perceived family relationships and depressed mood in early and late adolescence: A comparison of European and Asian Americans. *Developmental Psychology*, 32.pp. 707-716.
 - 8- Susan, E. J., Dorn, L.D., & Chrousos, C.P. (1991). Negative affect and Hormone Levels in Young adolescents: Concurrent and predictive perspectives. *Journal of Youth and adolescence*, 20.pp. 167-190.
 - 9- Pavot, W. G., Diener, E., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). Further validation of the satisfaction with life scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment*, 57.pp. 149-161.
 - 10- Proctor, C. L., Linley, P. A., & Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of Happiness Studies*, 10.pp. 583-630.
 - 11- Suldo, S. M., Riley, K., & Shaffer, E. S. (2006). Academic correlates of children and adolescents' life satisfaction. *School Psychology International*, 27.pp. 567-582.
 - 12- Lewis, A. D., Huebner, E. S., Malone, P. S., & Valois, R. F. (2011). Life satisfaction and student engagement in adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 40.pp. 249-262.
 - 13- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125.pp. 276-302.
 - 14- Greenspoon, P. J., & Saklofske, D. H. (2001). Toward an integration of subjective wellbeing and psychopathology. *Social Indicators Research*, 54.pp. 81-108.
 - 15- Suldo, S. M., & Shaffer, E. J. (2008). Looking beyond psychopathology: The dual-factor model
- اس)، از طریق محاسبه ضریب همبستگی مقیاس یاد شده با خرده مقیاس های اضطراب و افسردگی از فرم کوتاه پرسشنامه دس - ۲۱ انجام شد. همبستگی معنا دار بین مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) و خرده مقیاس های یاد شده به دست آمد، که این یافته نیز همسو با نتایج به دست آمده در مطالعه برگلند و ویلر [۴۹] می باشد.
- از طرف دیگر، تحلیل عاملی مربوط به مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس) نشان داد که پرسشنامه از یک عامل اشباع است، و بار عاملی سوال ها نیز مناسب بود. یافته های مربوط به نمونه های ایرانی نشان داد که در مجموع تحلیل عاملی سوال های پنجگانه، تبیین کننده ۴۴ درصد از واریانس رضایت مندی از زندگی بوده است. در نمونه های غیر ایرانی نیز، تحلیل عاملی بیانگر یک عامل بوده است [۳۳]. سازندگان مقیاس حاضر سوالات را به گونه ای تهیه کرده اند که هر چند سوالات آن در برگزیده بعد مشخصی از رضایت زندگی باشد، اما یافته های نهایی تحلیل عاملی گویای آن است که مقیاس رضایت از زندگی را می توان در یک عامل گنجانید و آن را رضایت از زندگی نامید که در راستای مبانی نظری ساخت و طراحی مقیاس است [۲۵].
- در مجموع می توان گفت، بر اساس یافته های این پژوهش و در نمونه های مشخص کنونی، مقیاس کوتاه چند وجهی رضایت مندی از زندگی دانش‌آموزان (بی ام اس ال اس اس)، در ایران شرایط مناسبی را به لحاظ روان سنجی نمایان ساخته است. بی تردید گسترده‌تری پژوهش ها و نمونه های بالینی و غیر بالینی متعدد می تواند ابعاد تازه ای از توان مقیاس را آشکار سازد و بر این ادعای هوبنر و همکاران [۳۳] که این مقیاس برای مطالعه رضایت مندی از زندگی جمعیت دانش‌آموزی مناسب است، در جمعیت دانش‌آموزان ایرانی پاسخ دهد.

منابع

- 1- Seligman, M. E. P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology*, 3-9. New York: Oxford University Press.
- 2- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125.pp. 276-302.
- 3- Frisch, M. B. (2000). Improving mental and physical health care through quality of life

- 27- Casas, F., Tiliouine, H., Figuer C. (2014). The Subjective Well-being of Adolescents from Two Different Cultures: Applying Three Versions of the PWI in Algeria and Spain. *Social Indicators Research*, 115 (2).pp. 637-651.
- 28- Molly R. Matthews-Ewald M. R., Keith, J. & Zullig, K.J. (2013). Evaluating the Performance of a Short Loneliness Scale among College Students. *Journal of College Student Development*, .pp. 105-109.
- 29- Zullig K. J. (2016). The association between deliberate self-harm and college student subjective quality of life. *American journal of health behavior*, 40 (2).pp. 231-239.
- 30- Ye, M. L Li, L. Li, Y. Shen, R. Wen, S. & Zhang, J. (2014). Life satisfaction of adolescents in Hunan, China: Reliability and validity of Chinese Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale (BMSLSS). - *Soc Indic Res*, 118 (2).pp. 515-522.
- 31- Weber M, Ruch W, Hubener, E.S (2015). Adaptation and Initial Validation of the German Version of the Students' Life Satisfaction Scale (German SLSS). *European Journal of Psychological Assessment*, 29.pp. 105-112.
- 32- Tian, L, Zhang J, Huebner, E. S. (2015). Preliminary Validation of the Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale (BMSLSS) Among Chinese Elementary School Students. *Child Indicators Research*. 8 (4).pp. 907-923.
- 33- Hubener, E. S., Seligson, J. A., Valois, R. F. & Suldo, S. M. (2005). A Review of the multidimensional Students life satisfaction scale. *Social Indicators Research*, 79.pp. 474-484.
- 34- Cummins, R.A. & Lau, A.L.D. (2004). *Personal Wellbeing Index - School Children*. 2nd Edition (PWI-SC).
- ۳۵- نائینیان، محمد رضا؛ گوهری، زکیه؛ مطلبی نژاد، سکینه؛ بلوچان، منصوره (۱۳۹۲). بررسی مقدماتی پایایی و اعتبار مقیاس بهزیستی شخصی (کیفیت زندگی) - نسخه دانش‌آموزان (PWI-SC). *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)*. دوره ۲، شماره ۹، ص. ۱۱۹-۱۲۸.
- ۳۶- نائینیان، محمد رضا؛ نیک‌آذین، امیر؛ شعیری، محمد رضا (۱۳۹۳). ساختار عاملی، اعتبار و پایایی پرسشنامه (GHQ-28) در نوجوانان ایرانی. *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)*. دوره ۲، شماره ۱۰، ص. ۱۷۲-۱۵۹.
- of mental health in youth. *School Psychology Review*, 37.pp. 52-68.
- 16- Andrews, F. M. & Robinson, J. P. (1991). Measures of subjective well-being. In J.P. Robinson, P. R. Shaver and L.S. Wrighsman (Eds), *measures of personality and social psychology attitude*. New York: Academic Press.
- 17- Cummins, R.A. (1997). *Comprehensive quality of life Scale- Adolescent Manual (5thed)*. School of Psychology, Deakin University. Melbourne.
- 18- Hubener, E. S. (1994). Preliminary development and validation of a multidimensional life satisfaction scale for children. *Psychological Assessment*, 6.pp. 149-158.
- 19- Adelman, H. S., L. Taylor L. & Nelson, P. (1989). Minor's dissatisfaction with their life circumstances. *Child psychiatry and Human Development*, 20,135-147.
- 20- Hubener, E. S. (1991). Initial Development of the Students life Satisfaction Scale. *School Psychology international*, 12.pp 231-240.
- 21- Keith, K. D. & R. L. Schalock (1995). *Quality of student Life Questionnaire, IDS*, Worthington, OH.
- 22- Hubener, E. S., Valois, R. F., Suldo, S. M., Smith, L. C., McKnight, C. L., Seligson, J. A. & Zullig, K (2004). Perceived Quality of Life: A neglected component of adolescent health assessment and integration. *Journal of Adolescent Health*, 34.pp. 270- 278.
- 23- Seligson, J., Huebner, E. S., & Valois, R. F. (2003). Preliminary validation of the brief multidimensional students' life satisfaction scale (BMSLSS). *Social Indicators Research*, 61.pp. 121-145.
- ۲۴- روشنگر خدابخش، مرضیه مهاجر بادکوبه، امیر نیک آذین (۱۳۹۲). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس چند بعدی رضایت از زندگی در دانش‌آموزان مقطع راهنمایی شهر گرگان: بررسی تفاوت‌های جنسیتی و سنی. *مطالعات روانشناختی*، دوره ۹، شماره ۱.
- ۲۵- محمد علی زکی (۱۳۸۶). اعتباریابی مقیاس چند بعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، سال سیزدهم، شماره ۱، صص. ۴۹-۵۷.
- ۲۶- مهرداد مظاهری، مرضیه مهاجر بادکوبه (۱۳۹۰). ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه مقیاس چند بعدی رضایت از زندگی دانش‌آموزان MSLSS. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، شماره ۱۴، ص ۸۱.

- 48- Frisch, B. M. (1999). Quality of life assessment /intervention and the quality of life Inventory (QOLI). In M. E. Maruish (Ed), the use of psychological testing for treatment planning and outcomes assessment (2nd ed., pp.1277-1331). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- 49- Bergland, A. & Wyller T. B. (2006). Construct and criterion validity of Norwegian instrument for health related quality of life among elderly women living at home. Social Indicators Research, 77, pp. 479-497.
- 37- Antony, MM, Bieling, pj, Cox, Bj, Enns, MW. & Swinson RP. (1998). Psychometric properties of the 42-item and 21 -item versions of the Depression Anxiety and Stress scales in clinical groups and community sample. Psychological Assessment, 10, pp. 179-181.
- 38- SazaboM The short version of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS-21) (2010). Factor structure in a young adolescent sample. Journal of Adolescence, 33, pp.1-8.
- ۳۹- نیک آذین، امیر؛ نائینیان، محمدرضا (۱۳۹۲). ویژگی های روانسنجی پرسشنامه نشانگان افسردگی، اضطراب و استرس (DASS-21) در نمونه‌های از دانش‌آموزان ایرانی. ششمین همایش بین المللی روان‌پزشکی کودک و نوجوان، ۲۶-۲۸ شهریورماه، انجمن روان‌پزشکی کودک و نوجوان و دانشگاه علوم پزشکی تبریز. تبریز.
- 40- Tabachnick, B. C. & Fidell, L. S. (1996). Using multivariate statistics. 3rded. New York. Harper Collins.
- ۴۱- هومن، حیدر علی (۱۳۸۰). تحلیل داده های چند متغیره در پژوهش رفتاری. تهران، نشر پارسا.
- 42- Funk, B., Huebner, E., Valois, R. (2006). Reliability and validity of a brief life satisfaction scale with a high school sample. Journal of Happiness Studies. 7 (1), pp. 41-54.
- 43- Seligson, J. L., Huebner, E. S. & Valois, R. F. (2005). Validation of a brief life satisfaction scale with elementary school students. Social Indicators Research, 73, pp. 355-374.
- 44- Zullig, K. J., Valois, R. F., Hubener, E. S. & Drane, W. J. (2005). The relationship between healths related quality of life and life satisfaction in adolescents. Quality of life Research, 14, pp. 1573-1584.
- 45- Campbell, A., Converse, P. E., & Rodgers, W. L. (1976). The quality of American life: perceptions, evaluations and satisfactions. New York: Russell Sage.
- 46- Hays, R. D., H. Hahn and G. Marshall (2002). 'Use of the SF-36 and other healthrelated quality of life measures to assess persons with disabilities', Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 83 (12, 2), pp. S4-S9.
- 47- Hatch, Alin L. (2002). Clinical significance of the outcome questionnaire (QO-45.2) as compared to the symptom checklist 90 -Revised (SCL-90-R) and the quality of life Inventory (QOLI). Ph.D. desertation, Young University.

پیوست

مقیاس کوتاه چندوجهی رضایت‌مندی از زندگی دانش‌آموزان (BMSLSS)

۱. تا چه اندازه از زندگی خانوادگی خود راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (هم راضی هم ناراضی)

۲. تا چه اندازه از روابط دوستانه خود راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (به یک اندازه راضی و ناراضی)

۳. تا چه اندازه از وضعیت تحصیلی خود راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (به یک اندازه راضی و ناراضی)

۴. تا چه اندازه از خودتان راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (به یک اندازه راضی و ناراضی)

۵. تا چه اندازه از جایی که زندگی می‌کنید راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (به یک اندازه راضی و ناراضی)

۶. تا چه اندازه از زندگی کلی خود راضی هستید؟

- بسیار ناراضی اغلب راضی ناراضی راضی اغلب ناراضی بسیار راضی
 متوسط (به یک اندازه راضی و ناراضی)